Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2026. № 5.
ISSN 2307-2105

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

DOI: http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.130

УДК 336.11:004:657

Т. В. Білобровенко,

к. е. н, доцент кафедри обліку та аудиту, Державний податковий університет

ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-8240-9373

ДОКУМЕНТУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ВІД ПАПЕРОВОГО ДО ЕЛЕКТРОННОГО ФОРМАТУ

T. Bilobrovenko,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Accounting and Auditing, State Tax University

DOCUMENTATION OF THE RESULTS OF STATE FINANCIAL CONTROL IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION: FROM PAPER TO ELECTRONIC FORMAT

Стаття присвячена дослідженню трансформації процесів документування результатів державного фінансового контролю (ДФК) у контексті загальної цифровізації за результатами контрольних заходів Держаудитслужби. Актуальність теми зумовлена необхідністю переходу від традиційних паперових носіїв до електронного формату задля підвищення

ефективності, прозорості та швидкості контрольних процедур. Висвітлено переваги цифровізації, що включають зменшення впливу людського фактора, оперативний обмін даними та спрощення процедур оскарження результатів контролю. Окрему увагу приділено проблемам, що гальмують цей процес: ризикам кібербезпеки, потребі в оновленні технічної бази та підвищенні цифрової грамотності персоналу. Обґрунтовано необхідність впровадження єдиної цифрової платформи для фіксації бюджетних порушень, що дозволить інтегрувати матеріали перевірок у єдину державну фінансову базу результатів заходів ДФК. Сформовано рекомендації щодо оптимізації етапів оформлення матеріалів контрольних заходів, від підготовки до оприлюднення висновків, в умовах цифрового середовища. Доведено, що перехід до електронного формату є ключовим чинником забезпечення прозорості та підзвітності використання публічних коштів в умовах воєнного стану та подальший період повоєнного відновлення України.

The article is devoted to the study of the transformation of the processes of documenting the results of state financial control (SFC) in the context of general digitalization based on the results of control activities of the State Audit Service. The relevance of the topic is due to the need to transition from traditional paper media to an electronic format in order to increase the efficiency, transparency and speed of control procedures. A comparison of documents drawn up as a result of state financial control measures was carried out: audit report, state auditor's report, monitoring report, procurement inspection report. The current state of regulatory and legal support for electronic document flow in the activities of the State Audit Service bodies is analyzed, in particular the use of qualified electronic signatures (QES) and specialized information systems. The advantages of digitalization are highlighted, which include reducing the impact of the human factor, operational data exchange and simplification of procedures for appealing control results. Special attention is paid to the problems that hinder this process: cybersecurity risks, the need to update the technical base and increase the digital literacy of personnel. The

need to implement a single digital platform for recording budget violations is substantiated, which will allow integrating inspection materials into a single state financial database of the results of SFC activities. Recommendations have been formulated to optimize the stages of preparation of control measures materials, from preparation to publication of conclusions, in the digital environment. It has been proven that the transition to an electronic format is a key factor in ensuring transparency and accountability in the use of public funds in the conditions of martial law and the period of post-war reconstruction of Ukraine.

The main emphasis is shifting from detecting violations to preventing them through the analysis of Big Data in an automated mode. With proper implementation, innovative digital technologies can become a powerful driver of the development of financial control, minimizing the human factor in routine operations and concentrating the efforts of controllers on risk areas.

Ключові слова: *державний фінансовий контроль, цифровізація, акт ревізії, звіт державного аудитора, висновок за результатами моніторингу закупівель, акт перевірки закупівель, Держаудитслужба, фінансові порушення.*

Keywords: *state financial control, digitalization, audit report, state auditor's report, conclusion on the results of procurement monitoring, procurement inspection report, State Audit Service, financial violations.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Актуальність теми зумовлена тим, що документування результатів державного фінансового контролю Державною аудиторською службою України (ДАСУ) в умовах цифровізації проходить етап трансформації від традиційних паперових актів до електронних звітів, висновків та протоколів. Це підвищує прозорість, швидкість обміну інформацією та ефективність реалізації матеріалів заходів державного фінансового контролю.

Цифровізація економіки та державного управління зумовлює масштабну трансформацію методів роботи органів державного фінансового контролю (ДФК). Традиційні підходи, що базуються на паперовому документообігу, фізичній присутності контролерів та ручній обробці даних, стають неефективними, матеріало- і трудовитратними та недостатньо прозорими. Також впровадження цифрових технологій потребує значних фінансових витрат, які потрібно контролювати та ефективно використовувати з метою досягнення стратегічних цілей.

Перехід до електронного формату — від фіксації результатів у паперових актах до використання електронних документів, автоматизованих систем контролю та цифрових підписів — є невідворотною вимогою часу. Однак цей перехід стикається з низкою перешкод: відсутністю уніфікованих цифрових стандартів, недостатнім рівнем цифровізації на об'єктах контролю, ризиками кібербезпеки та необхідністю зміни ментальності контролерів. В таких умовах перехід до цифровізації має бути поступовим, що дає можливість деякий період часу оформити документ як в паперовому, так і електронному форматі, з подальшим повним переходом до цифровізації. Тому документування результатів державного фінансового контролю в умовах цифровізації потребує розробки нових теоретико-методичних засад та практичних інструментів. Дослідження цієї теми має зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями та є надзвичайно актуальним у контексті:

реалізації державної політики цифровізації. Відповідно до цілей цифрової трансформації України, перехід на електронний документообіг в ДФК підвищує швидкість та якість перевірок;

забезпечення прозорості та доказовості. Цифрові результати контролю (акти, звіти, висновки) легше систематизувати, зберігати та використовувати як доказову базу в судах, що зменшує корупційні ризики та суб'єктивізм;

підвищення ефективності використання бюджетних коштів. Автоматизація процесів дозволяє зменшити адміністративні витрати на

документування, вивільняє людські ресурси для аналітичної роботи та охопити контролем більшу кількість об'єктів при менших затратах;

інтеграції до європейського простору. Документування у цифровому форматі дозволяє імплементувати міжнародні стандарти вищих органів аудиту (INTOSAI), що є важливою складовою євроінтеграції України.

Особливо критично та складно це для України, яка переживає масштабні трансформації під впливом війни та курсу на європейську інтеграцію але водночас стимулює розвиток дистанційного контролю, відкритих даних і цифрових платформ підзвітності.

Отже, вирішення проблеми переходу від паперового до електронного формату документування результатів ДФК є ключовим науково-практичним завданням для побудови сучасної, ефективної та прозорої системи фінансового контролю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання необхідності цифровізації проведення контрольних заходів та їх документування органами ДФК є предметом активних наукових досліджень як у вітчизняній, так і в зарубіжній економічній літературі. Питання удосконалення державного фінансового контролю як в Україні, так і на міжнародній арені та, зокрема, необхідність його трансформації в електронний формат, привертали увагу багатьох дослідників. Сучасні наукові дослідження та публікації свідчать, що документування результатів ДФК в Україні проходить етап кардинальної трансформації — від традиційного паперового діловодства до повноцінного електронного формату. Цей процес є частиною стратегії цифрової трансформації управління державними фінансами та європейської інтеграції.

Зокрема, дослідження Т.О. Гуренко присвячені теоретичному обґрунтуванню та методологічному забезпеченню організації системи державного фінансового контролю, а також його сучасного стану та перспектив розвитку [1].

А. Колпакова акцентує увагу на правових та інституційних механізмах державного контролю, вказуючи на концептуальні засади ДФК в сучасних умовах [2].

Вагомий науковий внесок в удосконалення ДФК в умовах воєнного стану зробила М. Піхоцька, чия публікація охоплює проблематику ідентифікації функціональних недоліків фінансового контролю в умовах воєнного стану й обґрунтування шляхів його реформування шляхом цифровізації. Авторка наголошує на важливості вдосконалення кадрового забезпечення та впровадження сучасних інформаційних технологій у діяльність контролюючих органів. Окреслено перспективи створення цілісної системи фінансового контролю, яка забезпечить ефективну взаємодію між органами зовнішнього та внутрішнього контролю, що особливо актуальнов умовах воєнного стану та євроінтеграційних прагнень України [3].

У дослідженні С. Бардаша та Т. Осадчої здійснено комплексну оцінку ефективності діяльності органів державного фінансового контролю в Україні. Актуальність дослідження зумовлена визнаною кризою у сфері державного фінансового контролю, зокрема недооцінкою його ролі у державному управлінні та формуванні соціально-економічної політики. Автори провели системний аналіз динаміки виявлених фінансових порушень, обґрунтували причини неефективності діючих механізмів контролю та запропонували стратегічні напрями реформування. Зокрема, акцент зроблено на впровадженні превентивного підходу, посиленні підзвітності, оптимізації структури й створенні єдиної бази даних контрольних заходів шляхом цифровізації. Практичне значення роботи полягає у формулюванні прикладних рекомендацій щодо удосконалення інституційних та методичних засад контролю в публічному секторі. Дослідження є цінним внеском у теоретичне та прикладне осмислення трансформації державного фінансового контролю в Україні в умовах нових викликів [4].

Вагомий внесок в актуалізацію цифровізації ДФК вніс В. Піхоцький, що здійснив комплексний аналіз еволюції механізмів державного фінансового

контролю в умовах цифрової трансформації публічних фінансів. Автором проаналізовано інноваційні цифрові рішення країн Азійсько-Тихоокеанського регіону (системи BARON, AMIS, центри аналізу Big Data). Обґрунтовано, що поєднання технологічних інновацій та інституційних реформ формує підґрунтя для створення в Україні сучасної системи фінансового контролю [5].

Сучасні дослідження підтверджують, що перехід до електронного документування результатів ДФК є ефективним засобом підвищення прозорості та зменшення корупції. Зокрема, потребує подальшого аналізу комплексна оцінка запровадження в Україні електронного формату проведення заходів ДФК та їх документування та труднощів, що викликані воєнним станом. Водночас актуальним залишається підвищення ролі ДФК в умовах цифровізації та його гармонізація з європейськими стандартами.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій щодо трансформації процесів документування результатів державного фінансового контролю шляхом переходу від паперових носіїв до електронних форматів (електронних актів, звітів, протоколів) в умовах цифровізації публічних фінансів.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: узагальнити міжнародні практики цифровізації контролю; проаналізувати сутність та особливості документування результатів ДФК на сучасному етапі, виділивши ключові відмінності між паперовою та електронною моделями; оцінити вплив сучасних цифрових технологій на механізми контролю; дослідити нормативно-правове забезпечення використання електронних документів (актів ревізій, звітів за результатами державних аудитів) в діяльності Державної аудиторської служби та Рахункової палати України; оцінити переваги та ризики впровадження автоматизованих інструментів, зокрема Prozorro, для документування контрольних заходів; проаналізувати рівень трансформації цифровізації ДФК в Україні та визначити перспективні напрями його розвитку; визначити проблемні питання, що перешкоджають

повному переходу на електронний документообіг у сфері контролю (законодавчі прогалини, безпека даних, технічне забезпечення); розробити пропозиції щодо вдосконалення методології оформлення результатів державного фінансового контролю, що забезпечить підвищення ефективності, прозорості та швидкості контрольних процесів, обґрунтувати необхідність переходу від паперового документування до електронного, що підвищує оперативність реагування на порушення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Міжнародні організації (МВФ, ЄС, Світовий банк, ОЕСР) формують стандарти у сфері цифровізації державних фінансів, наголошуючи на взаємопов'язаності інституційних реформ і технологічних рішень. Тому для України дуже важливо обрати правильний вектор розвитку на користь цифровізації. Актуальність цифровізації документування заходів ДФК пов'язана із:

швидкістю та оперативністю. Електронний документообіг дозволяє миттєво передавати матеріали перевірок, що особливо важливо в умовах воєнного стану та відбудови;

прозорістю (Transparency). Оприлюднення результатів контролю (наприклад, моніторингу закупівель через електронну систему Prozorro) зменшує корупційні ризики;

зменшенням паперового навантаження. Відмова від друкування сотень сторінок акта ревізії з можливістю підписання КЕП (кваліфікованим електронним підписом);

створенням єдиної бази даних. Формування цифрової історії порушень для автоматизованого аналізу ризиків.

Процес документування заходів ДФК розрізняється залежно від форми контролю (інспектування, перевірка закупівель, державний аудит, моніторинг закупівель) [6]. Наприклад, акт ревізії (інспектування) традиційно фіксує порушення законодавства. Хоча підготовка може бути автоматизованою, документ підписується КЕП, а інформація з обмеженим доступом ретушується

при оприлюдненні. Електронний звіт за результатами державного аудиту являє собою більш аналітичний документ, що оцінює ефективність, але може бути складений і в паперовому варіанті. Висновок за результатами моніторингу закупівель оформлюється виключно в електронному вигляді в системі Prozorro та містить чіткі висновки про наявність чи відсутність порушень та рекомендації (табл. 1).

Таблиця 1. Порівняння традиційного (паперового) та цифрового (електронного) документування заходів ДФК

Характеристика	Паперовий акт, звіт, висновок	Електронний акт, звіт висновок
Форма фіксації	Паперовий носій, рукописні підписи	Електронний документ (PDF, XML), КЕП
Швидкість оформлення	Повільна (друк, підписання, доставка)	Миттєва (автозаповнення, миттєва відправка)
Доступність	Обмежена (тільки на об'єкті)	Відкритий доступ для контролю (Prozorro)
Юридична сила	Висока	Рівнозначна паперовому за законом
Зберігання	Архіви, фізичний простір	Хмарні сховища, електронні архіви
Аналітика	Важка (ручна обробка)	Автоматизована (Data Mining)

Джерело: сформовано автором

Підтвердженням суттєвої відмінності вищерозглянутих форм контролю є процес документування їх результатів. Оформлення результатів заходів ДФК Держаудитслужбою є завершальним етапом контрольного процесу та має ключове значення для забезпечення прозорості, юридичної визначеності та подальшої реалізації заходів реагування на порушення. У межах цього етапу результати контрольних дій набувають документальної форми, що надає їм правової сили та створює основу для відшкодування збитків, усунення порушень і притягнення винних осіб до відповідальності або надання рекомендацій. Подальші дії залежать напряму від виду проведеного контрольного заходу. Належно оформлені результати перевірок забезпечують об'єктивність висновків та підвищують якість ДФК [6].

Оформлення результатів перевірок залежить від форми контрольного заходу та здійснюється відповідно до нормативно визначених процедур (табл.

2). У разі проведення інспектування підсумки викладаються в акті ревізії, що містить вичерпний опис виявлених порушень, їх фінансових наслідків, а також аналіз причин та умов їх виникнення [7].

Таблиця 2. Форми документів за результатами контрольних заходів Держаудитслужби

Вид заходу ДФК	Форма документа	Зміст документа	Строк оформлення / оприлюднення
Інспектування	Акт ревізії	Опис порушень, фінансових наслідків, обґрунтовані розрахунки збитків та вимоги їх усунення	Після завершення ревізії. Складається в 3 екземплярах, містить вступну і констатуючу частини
Державний фінансовий аудит	Звіт про результати аудиту	Оцінка ефективності, відповідності та законності	Після завершення аудиту, містить аналітичні розрахунки та рекомендації
Перевірка закупівель	Акт перевірки закупівель	Порушення закупівель, підтвердження фактів, розрахунок збитків, вимоги їх усунення	Після проведення перевірки закупівель. Складається в 3 екземплярах, містить вступну і констатуючу частини. Аналогічний по структурі акта ревізії
Моніторинг закупівель	Висновок про результати моніторингу процедури закупівель	Виявлені порушення і рекомендації для їх усунення	У системі Prozorro протягом 3 днів з моменту його підписання, в електронній формі, містить вступну та констатуючу частини

Джерело: складено автором за даними Держаудитслужби [7].

Акт ревізії виступає основним юридичним документом, у якому офіційно фіксуються результати поглибленого, переважно виїзного контрольного заходу. Його призначення полягає у забезпеченні належної доказової бази для констатації факту порушення законодавства, визначення характеру та масштабу відхилень, а також встановлення документально підтвердженого розміру завданих фінансових збитків чи неефективних витрат. Змістовно акт містить структурований перелік виявлених порушень із посиланням на відповідні норми права, детальний опис первинних документів та господарських операцій, що стали підставою для формування висновків, а також результати проведених фактичних процедур контролю, зокрема контрольних обмірів виконаних робіт, оглядів складських та виробничих приміщень, контрольної закупки, інвентаризацій чи інших форм фізичної верифікації [6].

Результати державного фінансового аудиту становлять систематизовану та об’єктивну оцінку стану фінансово-господарської діяльності суб’єкта гсподарювання, що узагальнюється у звіті про результати державного фінансового аудиту. Основне його призначення - надання доказово обґрунтованої оцінки законності, ефективності та економності використання державних фінансових ресурсів, а також формування підґрунтя для прийняття управлінських рішень. Його зміст включає комплекс об’єктивних висновків щодо дотримання вимог законодавства, ефективності фінансових операцій та рівня відповідності системи управління встановленим критеріям ефективності. Окремим структурним елементом звіту є рекомендації, спрямовані на удосконалення фінансово-бюджетного процесу, усунення ідентифікованих недоліків та зменшення виявлених ризиків у подальшій діяльності об’єкта державного аудиту. Важливим змістовим компонентом звіту виступає аналітична оцінка ризиків, рівня функціонування системи внутрішнього контролю та загальної ефективності управлінських процедур, що забезпечує комплексний характер звіту державного аудитора та підвищує його практичну значущість [6; 7].

У сфері публічних закупівель результати перевірки закупівель фіксуються в акті перевірки закупівель, що містить дані про об’єкт контролю, досліджуваний період, перелік перевірених процедур, встановлені порушення, нормативні підстави їх кваліфікації та обґрунтовані розрахунки збитків або неефективного використання бюджетних коштів.

Результати моніторингу закупівель, що є окремою формою дистанційного контролю, оформлюються у висновку про результати моніторингу. Висновок за результатами моніторингу закупівель є найбільш оперативною та процедурно мобільною формою фіксації встановлених порушень у сфері публічних закупівель. Його основним призначенням є забезпечення своєчасного реагування контролюючого органу на виявлені відхилення в електронній системі Prozorro, що дає змогу запобігати подальшому розвитку неправомірних дій або фінансових втрат. Зміст висновку включає чітко сформульовану

імперативну вимогу до замовника щодо усунення ідентифікованого порушення, яка може передбачати скасування процедури закупівлі, розірвання укладеного договору, коригування документації чи виконання інших юридично значущих дій. Важливою характеристикою цього документа є його публічність: висновок підлягає обов'язковому оприлюдненню в електронній системі закупівель протягом 3 календарних днів з моменту його підписання, що забезпечує прозорість контрольного процесу, інформування учасників ринку та підвищення рівня підзвітності замовника. Завдяки поєднанню оперативності, імперативності та відкритості висновок моніторингу виступає ефективним інструментом превентивного державного контролю у сфері публічних закупівель [6; 7].

Слід відзначити, що чинне законодавство дає можливість складання цих документів (крім висновку за результатами моніторингу) як в паперовій, так і електронній формі з використанням КЕП, з поступовим повним переходом в електронний формат в перспективі.

До сучасних важливих моментів в умовах цифровізації контролю державних фінансів слід віднести:

КЕП та УЕП. Всі документи підписуються кваліфікованим електронним підписом, що гарантує достовірність;

електронний кабінет. Взаємодія з об'єктами контролю через електронні кабінети або систему електронного документообігу (СЕД);

вилучення конфіденційних даних. При цифровізації автоматично або напівавтоматично вилучаються з урахуванням правових та етичних аспектів персональні дані або відомості про комерційну таємницю перед публікацією звітів. Алгоритмічні рішення повинні бути підконтрольними людині, а дані в реєстрах – захищеними від несанкціонованого доступу. Уряд має знайти баланс між відкритістю даних (для громадського контролю) та збереженням фінансової таємниці там, де це необхідно (персональні дані).

Стратегія цифрового розвитку системи управління державними фінансами (СУДФ) на період до 2030 року продовжує реалізацію пріоритетних

напрямів розвитку Мінфіну у сфері цифрової трансформації. Мінфін протягом 2022-2024 року вже удосконалив низку діючих публічних веб порталів та створив нові автоматизовані системи. Зокрема, з метою популяризації інвестування у військові облігації внутрішніх державних позик (ОВДП) у 2022 році запрацював веб портал на якому оприлюднюється необхідна інформація про список банків – первинних дилерів та ліцензованих брокерів військових ОВДП. Також у 2024 році Мінфін забезпечив створення Матриці реформ - модуля системи моніторингу виконання зобов'язань України перед ЄС, іноземними державами, міжнародними організаціями. СУДФ до 2030 року визначає кроки для впровадження сучасних інформаційних технологій для підвищення ефективності, прозорості та інтегрованості фінансової системи держави, які дозволять:

оптимізувати обмін даними між державними фінансовими установами;

зменшити операційні витрати та підвищити ефективність адміністрування бюджетних ресурсів;

підвищити прозорість державних фінансів та довіру до системи з боку громадськості та міжнародних партнерів;

запровадити інноваційні цифрові рішення для аналітики та прогнозування бюджетних процесів;

унеможливити вплив людського фактора на автоматичну обробку інформації;

підвищити інформаційну безпеку в системі управління державними фінансами [8].

Результатом реалізації оновленої Стратегії стане ІТ-консолідація інформаційних ресурсів суб'єктів СУДФ (Мінфін, ДПС, Держмитслужба, Держказначейство, Держаудитслужба) на рівні Міністерства фінансів України. Адміністрування цих інформаційних ресурсів здійснюватиметься незалежним адміністратором з використанням хмарних технологій. Це забезпечить поступовий перехід на новий рівень сервісно-орієнтованих систем шляхом забезпечення доступності державних послуг у режимі онлайн. Застосування

підходу ІТ-консолідації є результатом аналізу аналогічних підходів і практик, які застосовуються у Польщі, Австрії, Данії та інших країнах ЄС [8].

На думку В. Піхоцького для України, яка поєднує завдання післявоєнного відновлення, адаптацію до стандартів ЄС та інтеграцію інноваційних цифрових рішень (інформаційні системи управління фінансами, аналітика даних, штучний інтелект, блокчейн), постає потреба не просто модернізувати окремі інструменти контролю, а вибудувати цілісну еволюційну траєкторію розвитку ДФК. Впровадження інформаційних систем управління державними фінансами (Financial Management Information Systems, FMIS) забезпечило автоматизацію багатьох контрольних функцій – від обмеження видатків у межах бюджетних асигнувань до відстеження платежів казначейства. У глобальному масштабі поступово відбулася відмова від паперових процедур та вибіркових перевірок на користь суцільного електронного обліку й нагляду. Зростають обсяги інформаційних даних, що обробляються для контролю – податкових, митних, бухгалтерських, статистичних. Такі зміни викликали потребу в нових методах, зокрема автоматизованому аналізі великих масивів інформації Big Data. За останні роки багато країн запровадили ІТ-аудити та дистанційний контроль, що особливо прискорилося під час пандемії COVID-19. Міжнародні організації розробляють рекомендації та стандарти, що стимулюють уряди рухатися в напрямі «цифрового ПФМ» (Public Financial Management). МВФ у 2023 році випустив «Digital Solutions Guidelines for PFM», що формує рамкові принципи й оцінює зрілість цифрових рішень у сфері управління фінансами. Уряди багатьох країн пересікаються в процесі цифрової трансформації з проблемами: ізольованість і несумісність інформаційних систем, низька якість даних, застарілі програмні комплекси, опір змінам в інституціях, кібербезпека, несанкціоноване втручання, технічні збої, необхідність навчання персоналу, обмежена публічність інформації про витрати, що призводить до недостатньої прозорості фінансових потоків та підривають довіру громадян. Прозорість та відкриті дані нині визнаються передумовою ефективного контролю: багато країн створили портали бюджету для громадян, публічні реєстри транзакцій,

модулі аналітики для закупівель. ЄС має одні з найвищих стандартів фінансового контролю, що закріплені як у внутрішніх практиках країн-членів, так і у вимогах до країн-кандидатів. ЄС просуває реформу національних систем управління фінансами для посилення управлінської підзвітності, належного фінансового менеджменту доходів і видатків та незалежного зовнішнього аудиту [5].

Для України, яка прагне інтегруватися в ЄС, орієнтиром є досягнення сумісності з цими стандартами. Серед цифрових технологій, що здійснюють найпотужніший вплив на механізми фінансового контролю, особливо виділяються штучний інтелект (ШІ) та технологія розподіленого реєстру (блокчейн), оскільки вони пропонують якісно нові інструменти для аналізу даних і забезпечення прозорості. ШІ у сфері публічних фінансів уже переходить від експериментів до практичного використання. Сучасні алгоритми машинного навчання здатні виконувати прогнозний аналіз доходів і видатків бюджету з високою точністю, що набагато перевищує традиційні економетричні моделі. Ключові властивості блокчейну для фінансового контролю: незмінність (після занесення запису про операцію змінити його неможливо без залишення сліду), прозорість (авторизовані користувачі бачать єдиний достовірний реєстр у режимі реального часу), невідкличність (цифрові підписи учасників унеможливлюють заперечення ними своєї участі) та простежуваність (можливість відстежити кожен платіж до його джерела і отримувача). ШІ і блокчейн доповнюють один одного: перший забезпечує «розум» – здатність знаходити закономірності і відхилення, другий – «довіру» через незмінність і прозорість даних [5].

Українська система ДФК функціонує в умовах воєнного стану, що ускладнює традиційні форми перевірок, але водночас стимулює розвиток дистанційного нагляду, відкритих даних і цифрових платформ підзвітності. Україна зробила низку кроків для цифровізації фінансового контролю. Одним з перших досягнень став портал E-data – єдиний веб-портал використання публічних коштів (запущений у 2015–2016 рр.), де публікуються всі транзакції

Державної казначейської служби збюджетними коштами. У сфері державних закупівель успішно діє система Prozorro, яка не тільки проводить тендери онлайн, але й має модуль аналітики BI (розроблений за підтримки Transparency International) для моніторингу закупівель. Цей модуль автоматично відбирає ризикові тендери (з аномально низькою конкуренцією, ціною), що дозволяє Держаудитслужбі оперативно реагувати [9].

У 2023 р. Prozorro впровадила інструмент автоматичного пошуку аномально низьких цін, щоб запобігти демпінгу та прихованим схемам. Держаудитслужба також впроваджує проєкт «е-Аудитор»– інтегровану автоматизовану систему підтримки прийняття рішень органу фінансового контролю. Система покликана звести в єдине інформаційне середовище дані про діяльність підконтрольних установ, результати державних аудитів, показники ризику, а також забезпечити ризик-орієнтований відбір об'єктів для перевірок [5].

Не менш важливим є обмін даними між різними контролюючими органами та реєстрами. У 2019–2023 роках в Україні впроваджено систему «Трембіта» – шину даних для взаємодії державних реєстрів, яка дозволяє, зокрема, органам ДФК отримувати інформацію з реєстрів митниці, податкової, державних закупівель в електронному вигляді [10].

Крім того, Казначейство модернізує свою систему Е-казна для онлайн-обслуговування клієнтів, що передбачає вбудовані автоматичні контролі (недопущення платежу без відповідних бюджетних асигнувань чи при відсутності підтвердних документів). Такі кроки формують у перспективі єдине цифрове середовище фінансового контролю. Натомість, Держаудитслужба, Державна казначейська служба, Державна податкова служба – використовують кожна свої цифрові рішення, і хоча є прогрес у їх з’єднанні, повна інтеграція поки не досягнута. Свою уповільнюючу роль відіграє і обмежене фінансування – витрати на ІТ-рішення часто урізаються в кризові періоди, хоча довгостроково вони принесли б економію, а також людський фактор, що звик до паперових бюрократичних процедур.

Цифрова трансформація в Україні — системний процес, який охопив майже всі сфери державного управління. Інноваційність Дії, впровадження платформи «Трембіта», Prozorro, DREAM, технологічні військові рішення та запуск GovTech-центру в Києві — усе це засвідчує, що Україна рухається в напрямі сучасної цифрової держави [11].

Не дивлячись на складну ситуацію в Україні через війну, розвиток механізмів фінансового контролю в Україні відбувається в прискореному темпі: за останні п’ять років запущено більше новацій, ніж за попередні десятиліття. Водночас, попереду ще багато завдань: необхідно довести до кінця створення єдиної інформаційної платформи ДФК, навчити кадри новим навичкам (аналітика даних, кібербезпека).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Проведене дослідження підтверджує, що державний фінансовий контроль є важливим інструментом для забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів у сфері розвитку цифрової інфраструктури, що сприяє загальному економічному та соціальному прогресу. Еволюція механізмів ДФК під впливом цифрової трансформації є складним багатогранним процесом, що поєднує технологічні, організаційні та нормативні зміни. Цифрові технології від інформаційних систем і відкритих даних до штучного інтелекту та блокчейну суттєво збільшують інструментарій фінансового контролю. Їх застосування забезпечує контроль у режимі реального часу та підвищує якість виявлення порушень.

Для України цифрова трансформація ДФК виступає ключовою умовою забезпечення стійкості державних фінансів в умовах обмежених ресурсів та значних зовнішніх викликів спричинених воєнним станом. Цифрова трансформація формує основу для ефективного управління публічними коштами й відповідає стратегічному курсу на модернізацію та інтеграцію у європейський простір. В умовах післявоєнного відновлення сучасний ДФК стане запорукою ефективного використання допомоги та інвестицій, а отже – швидшого відродження економіки України. Інтеграція до єдиного

європейського простору фінансового управління та контрою виступає додатковим стимулом до досконалості.

В умовах стрімкої цифровізації, Держаудитслужба поступово переходить від формального фіксування порушень на папері до аналітичного електронного контролю, де електронний підсумковий документ є не лише результатом, а й інструментом для швидкого реагування на ризики.

Документування результатів ДФК Держаудитслужбою в умовах цифровізації — це процес трансформації традиційних паперових процедур в електронний формат (е-акт, е-звіт, е-висновок). Цей перехід спрямований на підвищення прозорості, але стикається з низкою проблемних питань:

необхідність внесення змін до чинного законодавства всіх рівнів, від закону до наказу. Чинні процедури (наприклад, постанова КМУ №550) орієнтовані як на паперову форму та «фізичний» підпис, так і на електронні документи, що мають таку ж силу;

оформлення матеріалів перевірок. Необхідність візування кожного паперового листа акта (навіть при його цифровому складанні) перешкоджає швидкому переходу на е-документообіг;

оскарження е-документів. Відсутність єдиної усталеної судової практики щодо оскарження електронних актів та висновків, підписаних КЕП (кваліфікованим електронним підписом);

інфраструктурні обмеження. Необхідність використання безпечних технологій та захищених каналів зв'язку, що складно забезпечити в умовах воєнного стану;

проблеми з КЕП та електронними печатками. Виникають труднощі з накладанням електронного підпису та печатками при віддаленій роботі контролерів;

проблеми з програмним забезпеченням. Помилки у роботі систем дистанційного обслуговування (СДО), завантаження документів та вимоги до налаштування браузерів (наприклад, через BarsCryptor);

проміжні акти. Складання проміжних актів перевірки окремих питань є занадто тривалим і часто недоцільним, оскільки їхній зміст все одно включається у фінальний акт, але час витрачається даремно;

фіксація порушень. Важкість формалізації е-доказів у цифровому середовищі, зокрема при перевірці державних закупівель, де обсяги даних є великими;

забезпечення доступу. Необхідність захисту персональних даних та інформації з обмеженим доступом при створенні е-звітів, що ускладнює їх автоматичне швидке оприлюднення;

цифрова нерівність обізнаності трудового персоналу. Різний рівень ІТ-грамотності працівників підконтрольних установ, що затримує підписання документів;

недовіра до електронних документів. Зростання недовіри до електронних послуг через побоювання витоку даних (26% у 2024 році).

В подальшому цифрова трансформація передбачає впровадження хмарних технологій, автоматизацію верифікації даних та створення єдиної системи е-звітності.

В свою чергу, слід підкреслити, що результативність контрольних заходів Держаудитслужби в умовах цифровізації характеризується значним зростанням ефективності, зокрема через впровадження ризик-орієнтованого підходу та аналізу великих даних (Big Data). Станом на початок 2025 року, результативність (співвідношення суми відшкодованих порушень до витрат на утримання Служби) склала 371%. Це означає, що кожна гривня, вкладена в роботу Держаудитслужби, повернула або заощадила державі майже 4 гривні [7].

Цифровізація дозволяє переходити від вибіркової перевірки до суцільного контролю. Впровадження інструментів автоматизації та електронного контролю підвищує якість документування та зменшує вплив людського фактора.

Крім того, важливо продовжувати дослідження в галузі оцінки результативності цифрових проєктів та розробки методологій для вимірювання їх ефективності. Розуміння та оцінка впливу цифрових ініціатив на соціально-економічний розвиток країни є важливим етапом у визначенні оптимальних напрямків інвестицій та вдосконалення стратегій цифрової трансформації.

Сучасні дослідження підтверджують, що перехід до електронного документування результатів ДФК є ефективним засобом підвищення прозорості та зменшення корупції. Основний акцент зміщується з виявлення порушень на їх превенцію через аналіз великих даних (Big Data) в автоматизованому режимі. При правильному впровадженні інноваційні цифрові технології можуть стати потужним драйвером розвитку ДФК, мінімізуючи людський фактор у рутинних операціях і концентруючи зусилля контролерів на ризикових напрямах.

- **Література**

1. Гуренко Т. О. (2023). Сучасний стан та напрями удосконалення організації державного фінансового контролю. *Економіка та суспільство,* (55). DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-23 (дата звернення: 28.02.2026).

2. Колпакова А. Державний фінансовий контроль на сучасному етапі: огляд концептуальних засад. *International Science Journal. Economics & Finance.* 2023. Vol. 2. № 1. P. 9–18. URL: https://isg-journal.com/isjmef/article/view/263 (дата звернення: 26.04.2026).

3. Піхоцька М. Р. Стан та перспективи розвитку державного фінансового контролю в умовах воєнного стану. *Ефективна економіка.* URL: https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/4684/4723 (дата звернення: 28.03.2026).

4. Bardash S., T.Osadcha. Current status of state financial control of Ukraine and ways of its improvement. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2020. Vol. 6, № 2. P. 17–24. URL: http://baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/797/852 (дата звернення: 28.03.2026).

5. Піхоцький В. Ф. (2025). Еволюція механізмів державного фінансового контролю в умовах цифрової трансформації. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права.* Серія економічна. Випуск 47/2025. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.17821667 (дата звернення: 26.04.2026).

6. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993 р. № 2939-XII. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12 (дата звернення: 29.04.2026).

7. Державна аудиторська служба України. URL: https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/53 (дата звернення: 25.04.2026).

8. Міністерство фінансів України. (2025, 13 травня). Мінфін: Уряд затвердив Стратегію цифрового розвитку системи управління державними фінансами до 2030 року. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_uriad_zatverdiv_strategiiu_tsifrovogo_rozvitku_sistemi_upravlinnia_derzhavnimi_finansami_do_2030_roku-5159 (дата звернення: 25.04.2026).

9. Іванова, О., Сидоренко, О., Скабардін, О., & Проценко, А. (2025). Цифровізація державного фінансового контролю сфери публічних закупівель в Україні. *Збірник наукових праць Державного податкового університету*, (1), 38–45. DOI: https://doi.org/10.32782/2617-5940.1.2025.6 (дата звернення: 30.04.2026).

10. Цифрові трансформації України 2023: виклики та реалії. *Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України.* (2023). URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2023/09/conf_29.09.23.pdf (дата звернення: 30.04.2026).

11. Vyhovska, V., Sholudko, V., & Balytska, M. (2025). *State digital transformation in Ukraine: 2019–2024 review* [Державна цифрова трансформація: аналіз за 2019–2024 роки]. VoxUkraine. URL: https://voxukraine.org/derzhavna-tsyfrova-transformatsiya-analiz-za-2019-2024-roky (дата звернення: 30.04.2026).

References

1. Hurenko, T. O. (2023), “Current status and directions for improving the organization of state financial control”, *Ekonomika ta suspil'stvo,* vol. (55). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-23

2. Kolpakova, A. (2023), “State financial control at the current stage: a review of conceptual foundations”, *International Science Journal of Management, Economics & Finance*, vol. *2*(1), pp. 9–18. https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20230201.02

3. Pikhots′ka, M. R. (2024), “The state and prospects for the development of state financial control under martial law”, *Efektyvna ekonomika*, vol. 9. available at: https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/4684/4723 (Accessed 28 March 2026).

4. Bardash, S. and Osadcha, T. (2020), “Current status of state financial control of ukraine and ways of its improvement”, *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 6, No. 2, pp. 17–24, available at: http://baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/797/852(Accessed 28 March 2026).

5. Pikhots′kyy, V. F. (2025), “Evolution of State Financial Control Mechanisms in the Context of Digital Transformation”, *Naukovi zapysky L'vivs'koho universytetu biznesu ta prava*. Seriya ekonomichna, vol. 47/2025. https://doi.org/10.5281/zenodo.17821667

6. Verkhovna Rada of Ukraine (1993), Law of Ukraine “About the main principles of state financial control in Ukraine”, Available at: https://zakon.rada. gov.ua/laws/show/2939-12#Text (Accessed 29 April 2026)**.**

7. State audit service of Ukraine (2026), Available at: https://dasu.gov.ua/ua/plugins/user-Pages/53 (Accessed 25 April 2026)**.**

8. Ministry of Finance of Ukraine (2025), “Ministry of Finance: The Government has approved the Strategy for the Digital Development of the Public Finance Management System until 2030”, Available at: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_uriad_zatverdiv_strategiiu_tsifrovogo_rozvitku_s

istemi_upravlinnia_derzhavnimi_finansami_do_2030_roku-5159 (Accessed 25 April 2026).

9. Ivanova, O., Sydorenko, O., Skabardin, O., & Protsenko, A. (2025). “Digitalization of state financial control of public procurement in Ukraine”. *Zbirnyk naukovykh prats' Derzhavnoho podatkovoho universytetu*, vol. (1), pp. 38–45. https://doi.org/10.32782/2617-5940.1.2025.6

10. . Scientific and research institute of providing legal framework for the innovative development (2023), “Digital Transformations of Ukraine 2023: Challenges and Realities”, available at: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2023/09/conf_29.09.23.pdf (Accessed 30 April 2026).

11. Vyhovska, V., Sholudko, V., & Balytska, M. (2025), “State digital transformation in Ukraine: 2019–2024 review”, VoxUkraine, available at: https://voxukraine.org/derzhavna-tsyfrova-transformatsiya-analiz-za-2019-2024-roky (Accessed 30 April 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 12.05.26

Прорецензовано / Revised: 22.05.26

Дата публікації / Published: 26.05.26